

sid 299-300, ur:
Persson,P. & Sjögren,K-G.
Falbygdens gånggrifter. Del 1. Undersökningar 1985-1998.
(Gotarc Series C, volume 34. Göteborgs universitet. Arkeologiska
institutionen. 2001.)

Slutsatser och konsekvenser

- angående de höga C14-dateringarna i en gånggrift i
Gökhem (RAÄ 17)

av Lars Bägerfeldt

Om en gånggriftskammare inrymmer ben från gravsatta individer, förefaller det troligt att gånggriften byggdes först och att man därefter har gravlagt utvalda människor som dött samtidigt eller efter det att gånggriften byggts. På så vis skulle det som finns i kammaren och dess datering visa när gånggriften använts som gravrum.

Eftersom de stratigrafiska förhållandena visade att det fanns 4 grupper av ben, måste dessa av nödvändighet följas åt kronologiskt. Tre av grupperna består av enskilda individer som kunde identifieras (B-E). Det översta (B) och det understa (E) av vardera en enskild person och det mellersta av två individer (C-D) som låg sammanflätade. Runt dessa och under dessa låg strödda ben i största oordning och de var alla mer eller mindre fragmenterade. Stratigrafiskt sett finns det tvingande skäl som visar att i varje fall en betydande del av dessa ben funnits i kammaren vid tillfället när individ B-E gravsatts.

Den typologiska dateringen av gånggriften, föremålsdateringar och flera av C14-dateringarna ger förväntat resultat. Det som avviker och som skapat en debatt är dateringen av individerna C och E, eftersom C14-dateringar för dem till tiden innan gånggrifter byggdes i Skandinavien, om man utgår från samtliga kända dateringar och kronologiska analysmetoder av megalitgravar.

Det visar att någonting inte följer sedvanligt mönster. Alternativen tycks vara något av följande.

- 1.) Gånggriften byggdes flera hundra år tidigare än förväntat.
- 2.) Gånggriften är byggd kring gravläggningar som skett flera hundra år tidigare.
- 3.) Gånggriften har fått tjäna som sista vilorum för personer som dött flera hundra år tidigare.

- 4.) De berörda individerna har utsatts för en okänd påverkan, som medför att de ger upphov till en alldeles för hög ålder. Något exempel på att detta skulle kunna vara möjligt är dock inte känt.

Konsekvensen för alternativ 1 skulle innebära att alla kronologiska analysmetoder inom arkeologin är behäftade med allvarliga fel och att de är fullständigt otillförlitliga. Därmed skulle alla typologiska seriationer och tidsscheman falla ihop som ett korthus. Eftersom olika kronologiska analysmetoder styrker varandra, även vad gäller megalitgravarnas och deras typers datering, innebär det att alternativ 1 nödvändigtvis måste vara fel.

Konsekvensen för alternativ 1-2 innebär dessutom att forntidsmännskor på ett närmast slumpmässigt sätt i efterhand måste ha placerat in stora mängder benfragment av människa och lagt dem runt om de uråldriga gravläggningarna, som på okänt sätt lyckats ligga kvar intakta, trots att de legat där i flera hundra år. Detta är både orimligt och osannolikt av såväl praktiska som gravmässiga skäl.

Konsekvensen för alternativ 2 blir även att man på platsen måste ha haft en skyddande byggnad som inte gett upphov till några avtryck i marken, utanför de nedgrävda hål som gånggriftens väggstenar förorsakat.

Konsekvensen för alternativ 4 innebär att person C-E bevarats på okänd plats och först lång tid senare gravlagt i kammaren. Detta alternativ tycks vid en första anblick vara svår att argumentera för, men med tanke på de andra alternativen kan betraktas som omöjligheter, återstår egentligen bara detta alternativ, eftersom det trots allt är en reell möjlighet. Om vi frågar oss vad som hänt med dessa individer efter deras död, kan vi bara försiktigt snegla åt europeisk medeltidshistoria där det förekom att man flyttade heliga personers ben och gav dem nya gravläggningar eller när man ömt vårdade sina relikben. Ännu en jämförelse kan ske med mumifieringar i Egypten, och hypotesen att sådant också kan ha skett i Europa. Med andra ord öppnar Gökhemsgånggriften snarare dörren för en debatt ifall gravläggningarna i gånggrifterna var avsedda att bli permanenta eller om det bara var en tillfällig vistelseplats för "heliga ben", än att debatten skulle kretsa kring frågan om när gånggriften är byggd.

Slutsatser är alltid intressanta, men eftersom de alltid innehåller subjektiva moment, är det viktigt att se till så inte argumenten för med sig orimliga konsekvenser. Frågan återstår vad det är som är orimligt i fallet med dateringarna av person C-E i Gökhemsgånggriften.

* * *